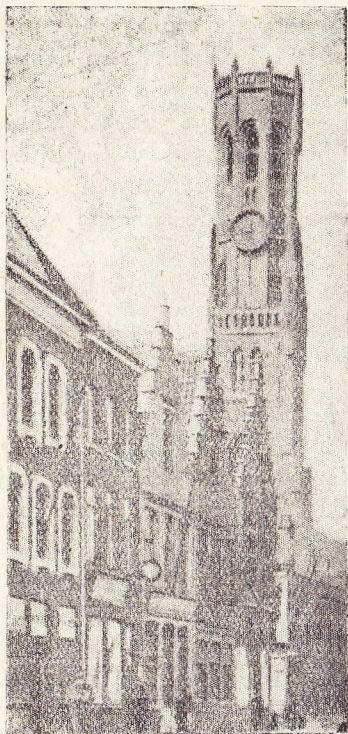

TE BRUGGE.

We willen ook eenige andere zingende torens van ons land bezoeken.

Belfort te Brugge.

En nu reizen we eerst naar Brugge, dat eveneens om zijn beiaard beroemd is.

Was Mechelen eens de hoofdstad der Nederlanden,

Brugge was in de middeleeuwen de voornaamste haven- en handelsplaats van West-Europa. In Breydels en De Conincks tijd en daarna, vooral dus in de 14^e en 15^e eeuw, was Brugge een wereldstad. Eene diepe en breede golf leidde van Damme naar de Zee; het Zwyn, zooals die inham heette, was met Brugge door een kanaal verbonden. Damme was de voorhaven, Brugge de wereldmarkt, waar kooplieden van allerlei natiën met elkander handel dreven, waar handelaars in paleizen woonden, waar de vrouwen bij koninginnen vergeleken werden.

En wat we van de nijverheid te Mechelen verhaalden, kunnen we ook op Brugge toepassen. De lakenhal getuigt nog aan het bloeiende wolbedrijf en het belfort aan de vrijheidsliefde der Bruggelingen. In dat belfort op den halletoren hangt de beiaard. Komt nu maar mee met ons !

Wij ontmoeten Antoon Nauwelaerts, den Brugschen beiaardier, in zijn woning. En zijn woning is in de hal-le... Nauwelaerts verblijft dus bij zijn klokken, in oude, ruime, gezellige kamers, die uitzien op Brugge's markt.

Vlaanderen herleeft en herwordt, en dat komt eveneens tot uiting in zijn oud klokkenspel. De tijd van het zeurig rammelen der klokken is voorbij. Nieuwe bezieling ligt in de beiaardkunst. En hier bezoeken we een van onze beste meesters. We hooren dadelijk, dat Nauwelaerts geen Bruggeling is.

— Neen, ik ben uit Lier, vertelt hij ons na de hartelijk, joviale begroeting. Daar was mijn vader beiaardier, voor hem, mijn grootvader en nog een familielid, zoodat het bedrijf reeds een eeuw in ons geslacht beoefend wordt.

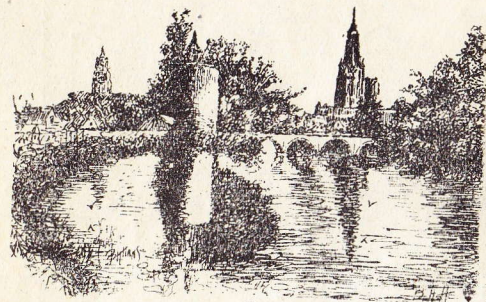
— En wanneer hebt gij leeren beiaarden?

— Wel, vader nam me op z'n rug al mee, boven op Sint-Gummaris, zooals ik mijn kleine dikwijls omhoog draag. En toen mijn beenen lang genoeg waren, om bij de pedalen te reiken, leerde ik spelen, laat ik zeggen op

14 of 15 jaar... Ik heb dikwijls mijn vader vervangen; de eerste maal ging vader op de Vischmarkt staan luisteren en fier toonde de goede man door zijn aanwezigheid daar aan zijn kennissen, dat hij niet aan 't klavier zat, maar zijn zoon. Vader is veertien jaar geleden gestorven... Ik werd dadelijk officieel door de stad Lier tot zijn opvolger benoemd.

Zoo sprekend zijn we langs de wenteltrap naar boven geklommen.

In de beiaardkamer praten we verder. In 1911 schreef Brugge een wedstrijd voor beiaardiers uit. Nauwelaerts

Te Brugge.

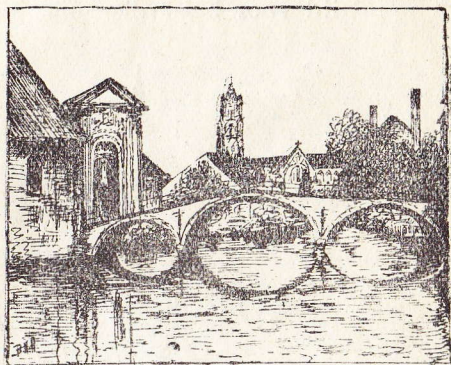
behaalde den eersten prijs in den algemeenen prijskamp en den eere-prijs in den eere-prijskamp, telkens met algemeene stemmen.

En toen in 1913 de zeer bejaarde Dupan, zijn ontslag nam, bewerkte de vereeniging « De Roye », dat Nauwelaerts naar Brugge kwam. Onze oude Vlaamsche stede houdt de kunst in eere en maakt daarom den beiaardier 't leven mogelijk, schenkt hem een behoorlijke positie. Nauwelaerts verliet dus Lier, ofschoon hij nog zeer aan zijn vaderstad gehecht is.

De heer Dupan stierf in 't jaar na den oorlog, en toen de lijkstoet over de Markt schreed, hief de grijze toren plechtig den doodenmarsch van Chopin aan.

Tijdens den oorlog zwegen de klokken. Nauwelaerts was als vrijwilliger bij het leger in dienst getreden, en de stad had hem onbepaald verlof geschonken. De beiaardier streed voor zijn land... En dikwijls moet ook zijn hart gesidderd hebben voor Brugge's nobel belfort, toen zooveel Vlaamsche torens verkruiden onder 't geschut.

Wel trachtte een Duitsch officier den beiaard te bespelen, maar de kommandantur verbood het. Deze ge-

Aan 't Begijnhof.

lastte echter bij Duitsche overwinningen Melchior, de zegeklok, te luiden.

Er zijn acht luiders, twee ploegen van vier, die elkaar afwisselen en de klok met de voeten in beweging brengen. Zij spanden zich niet in en de Bruggelingen merkten wel, hoe flauw Melchior zich hooren liet, meer een tappen over dood, dan een jubelen... En ze lachten in hun vuistje. Maar op 19 Oktober 1918, den dag der bevrijding, klonk de machtige stem over Brugge en ver over den omtrek, en ging het bij de luiders wel van harte.

Voor zijn vertrek had de bezetter de draden van den

beiaard doorgeknipt om te verhinderen, dat al de klokken onze soldaten verwelkomden.

Tijdens den oorlog bleven de wakers op het belfort en dikwijls zagen ze het vreeselijk geschutvuur van 't front en het gelaai van vlammen aan den hemel. Of de toren zuchtte en daverde onder de bommen, die in de stad neerploften en met vervaarlijk geweld openberstten... Dan weer was het op de kust een regen van vonken...

Maar Brugge's belfort bleef gespaard...

* * *

Nauwelaerts had bij zijn benoeming een voorwaarde gesteld : een nieuw klavier en verbetering van het mechanisme. Het gemeentebestuur stond hem zulks gaarne toe.

Jef Denyn bracht de nieuwe verbinding aan.

De beiaard telt 47 klokken, allen uit de jaren 1700, Hemony's en Dumony's. Vooral de grootere zijn nog prachtig van geluid. De trommel is de zwaarste van België, telt 30,000 gaten en weegt 8 ton. Ze werd in 1748 vervaardigd door A. De Hondt.

De zegeklok, die veel lager hangt en het wekkerklokje, dat dor de wakers gebeld wordt, als bewijs dat zij op hun post zijn, spelen niet mee.

Als Melchior luidt waggelt de kloeker toren heen en weer en wel zoo, dat het water soms over den rand van 't brand-reservoir boven, schommelt.

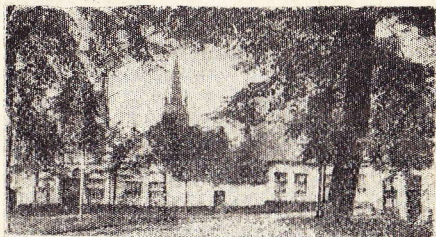
's Nachts ligt de beiaard stil en dit op verzoek vooral der hoteliers...

Nauwelaerts speelt drie maal per week, 's Zaterdags, 's Zondags en 's Woensdags, van kwart na elf tot twaalf. Van 15 Juni tot 15 September vervangt hij de Zondagbeurt door een Maandagavond-koncert, dat onder meer zeer veel Engelschen lokt.

Engeland toont veel belangstelling voor de Vlaarn-

sche beiaardkunst. In Mei 11. heeft Nauwelaerts den beiaard van Parkgate (bij Chester) ingehuldigd, zulks ter gedachtenis aan de gesneuvelde oud-leerlingen eener school. De ouders brachten de 31 uitmuntende klokken te samen, en ze verklaarden, dat juist deze wijze van hulde gekozen werd, omdat de meeste strijders in Vlaanderen waren gevallen, het land der klokken.

In 1919 werd de Brugsche beiaardier te Queenstown, in Ierland uitgenoodigd. Daar trof hij een beiaard van 42 klokken. Hij speelde er Iersche liederen. Hij was gevraagd geworden voor een uitvoering, maar moest tien maal spelen. Vijf dagen hielden de Ieren hem vast en

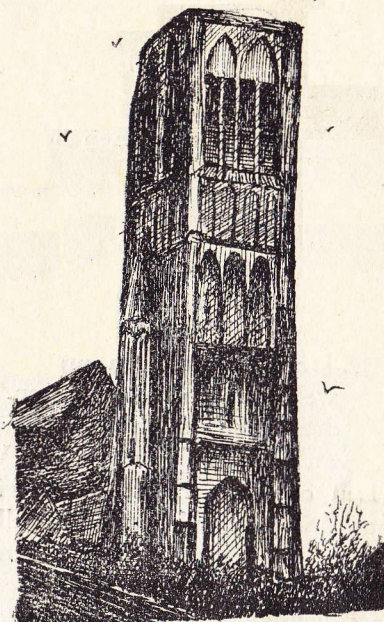
Op 't Brugsch Begijnhof.

ze deden hem groote eer aan. Zoo voer men met hem op zee en aan boord werd een feestmaal gehouden, waar als hulde aan den Vlaamschen beiaardier 28 bisschoppen aanzaten. In Oktober 1921 trad Nauwelaerts te Armagh op, ook in Ierland. Te Parkgate nam de fonograaf-maatschappij « His Master's Voice » eenige zijner beiaardliederen op nl. : « Des Winters als het regent » ; « Het Hutje bij de Zee ».

Een Amerikaansche dame kwam ons gesprek daar op den toren storen. In haar jeugd had ze van Brugge's « belfry » verhalen gehoord en nu wilde ze er op. En haar man sprak ons van Longfellow, den dichter die van hier Brugge heeft bezongen. Maar nu hebben we

meer dan overleveringen... Onze kunst dringt in den vreemde door en we moeten er ook onze beiaardiers dank voor brengen.

En luister nu wat die dame vertelde, en ze in Amerika gehoord had... « Te Brugge hing in de halle een klokzeel... Wie in nood was, mocht daar aan trekken. Dan luidde de klok. Zoo kwam de hallebewaker kijken, wat er aan scheelde. Zekeren dag sukkeide een oud paard binnen de halle. Het was zoo uitgeput dat het neerstortte, juist onder 't zeel. Van den grooten honger beet het in 't touw. De klok begon te luiden. De waker

Kerktoeren van Damme.

snelde toe. Hij vond het arme dier. Ook een rijke burger was bij 't alarmgeklep genaderd. Hij liet het paard verzorgen en nam het mee. Hij bezorgde het nog een rustigen levensavond. De eigenaar bleef onvindbaar ».

Wij hebben dit verhaal nooit in Vlaanderen zelf gehoord...

Van den toren hebben we een prachtig gezicht op de stad en de omgeving, tot aan de zee toe. We bemerken den zwaren toren van St-Salvator, den spitsen toren van Onze Lieve Vrouwekerk, die van andere bedehuizen. We zien het Sint Janshospitaal, het Begijnhof, den Burg

met het Vrije, de H. Bloedkapel, het stadhuis, de schilderachtige kaaien, de haven, het kanaal tot Zeebrugge.

Ten Noorden ligt Damme. Eens had het Zwyn het land overstroomd en de graaf van Vlaanderen ontbood Hollandsche dijkwerkers, om de zeegolf door kloeke dammen te breidelen. Een zware dijk moest opgeworpen worden, waar nu Damme ligt. Ongelukkiglijk kon men geen grondslag leggen, omdat een bodemlooze put alle stoffen opslopte. Een hond sprong elken dag huilend rond die bron. De opzichter werd eindelijk zoo kwaad op dit dier, dat hij het in den put wierp en onmiddellijk was de bron gedempt. De dam werd nu gelegd; een stad ontstond en ontving den naam van Hondsdamme, later Damme. De hond dier legende komt nog in 't stadswapen voor. Te Damme woonde Jacob van Maerlant en hij ligt begraven in de oude kerk, welker toren we ontwaren.

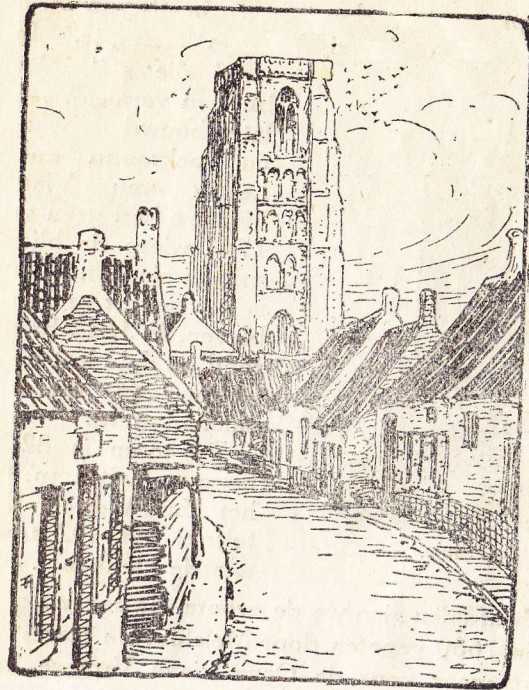
In den toren van het stadhuis hangen twee klokken, waarvan een als de oudste van Vlaanderen geldt.

Een opschrift meldt dat zij in 1398 gegoten werd door drie gebroeders van Harelbeke. In den kerktoren is maar een klok blijven hangen.

We zien ook den zwaren toren van Lissewege waarin zes prachtige klokken zijn.

We kijken tot in Holland. Tenminste aan den einder rijst het belfort van Sluis, dat eens een bloeiende stad was aan 't Zwin, en toen tot ons Vlaanderen behoorde. In dat belfort of stadhuistoren staat « Jantje van Sluis », dat met een hamertje even voor het heel, half uur en kwartier op zijn klokken slaat. Men vertelt, dat de torenwachter van Sluis in de jaren 1600, wat bang uitgevalen was. Eens lag de vijand voor de stad. Deze zou een dubbelen aanval doen. In den nacht als de klok tien sloeg, moesten de soldaten twee poorten aanvallen. De klok zou dus 't sein geven. Om tien uur elken avond moest de torenwachter, de klok opwinden. Hij beklom

ook dien avond den toren. Hij verschrok bij zijn werk van een vleermuis en draaide daardoor te lang en brak het uurwerk. De klok viel stil. Ze sloeg dus niet om elf uur. De vijand wachtte te vergeefs op 't sein. Hij dacht aan verraad en waagde geen aanval. Zonder het te weten had de torenwachter de stad gered. Daarom ver-eeuwigde men hem door een houten mannetje, als

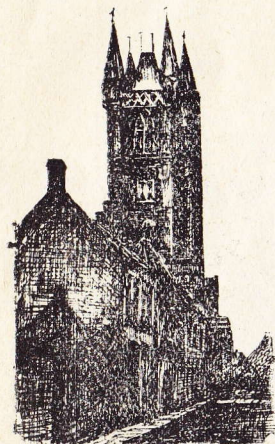

De toren van Lissewege.

waker bij de klokken, in den toren te zetten. Dat is « Jantje van Sluis ».

Maar over Brugge's halle nog eenige bijzonderheden: zij werd gebouwd omtrent 1200, maar hersteld in de 16^e eeuw. In de 13^e eeuw bouwde men het belfort, het

had een houten spits, die in 1280 afbrandde. De klokken verbrijzelden het gewelf der torenkamer. In 1296 was het belfort hersteld. Van 1298-99 hing men de nieuwe klokken op. De toren werd meermalen verbouwd en hersteld. Men beweert, dat de draak van Gents belfort eerst hier stond en de Gentenaren hem meenamen. Men spreekt het ook tegen. In de 15^e eeuw bouwde men een nieuwe spits met op den top een beeld van St. Michiel, die een draak onder zijn voeten vertrapte. In 1493

Sluis.

werd die spits door den bliksem vernield. Acht jaar later bouwde men ze weer, nu bekroond met den Leeuw van Vlaanderen. Maar ze had geen geluk. In 1741 wierp de bliksem de spits opnieuw neer en sedert is het belfort er zonder gebleven. In 1822 bracht men rond de dakplaat een borstwering aan, die in 1901 hersteld werd.

De toren is 82 m. 66 hoog en helt 1 m. 07 naar het Zuid-Westen. De wenteltrap telt 402 treden tot aan de klokken...

Bij 't afdalen zien we de groote, de zegeklok.... Deze werd in 1680 gegoten door Melchior de Haze van Antwerpen, maar voor de Onze Lieve Vrouwe kerk. De groote klok van 't belfort was in 1745 gebarsten en niet vervangen. De prefect van 't Leie-departement liet « Melchior » uit den Onze Lieve Vrouwe toren halen... om ze naar Parijs te zenden. Maar dit is gelukkig niet gebeurd. Zeven paarden voerden ze naar de halle. De klók werd in 't belfort gehangen en luidde voor de eerste maal op 30 Maart 1802, om den vrede van

Amiens, tusschen Engeland en Frankrijk te vieren. Ze weegt 12295 pond.

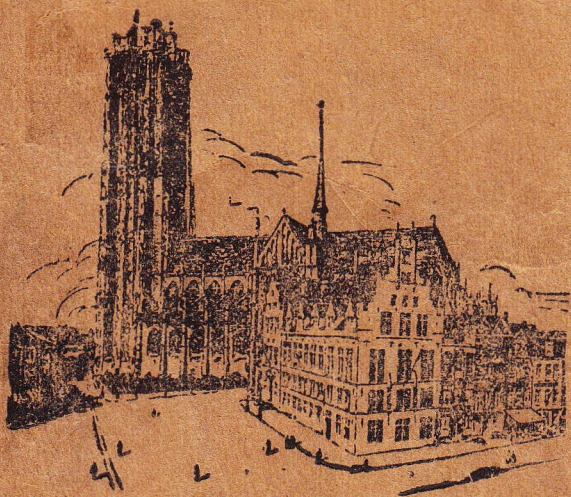
We werpen bij 't afdalen ook een blik op de vroegere bewaarplaats der keuren in de muren, nissen met zware, fraaie bewerkte ijzeren deuren, uit de jaren 1300. In die nissen stonden de koffers met de kostbare stukken, waarin de vrijheden der gemeente bevestigd was en met 't groot-zegel. Om ze te openen waren verscheidene sleutels noodig, die in verschillende handen berustten.

Jantje van Sluis.

A. HANS.

DE ZINGENDE TOREN

Uitgave A. HANS, Kontich.